

શિક્ષણ અને સમાજ
કલ્યાણ કેન્દ્રનું
માસિક મુખ્ય પત્ર

વર્ષ : ૨૨

અંક : ૯

કેસ સ્ટડી

કેસસ્ટડી બે પ્રકારે લખી શકાય. (૧) આત્મકથા રૂપે (૨) અન્ય વ્યક્તિનું લખતાં હોય તે રીતે કેસસ્ટડીનાં વિષયો: વ્યક્તિ, પરિવાર, ગામ, પ્રવૃત્તિ, યોજના, પ્રોજેક્ટ, સંસ્થા, જાતિ. કેસસ્ટડી સામાન્ય રીતે સંસ્થાકીય અહેવાલોમાં ૧ પાનાની લખાવી જોઈએ. આલેખન કરતી વખતે સામેની વ્યક્તિનું સાંભળવું વધુ, બોલવું ઓછું આપણા મંતવ્યો ઉમેરવા નહીં, અગાઉની સ્થિતિ અને હાલની સ્થિતિનો તફાવત અચુક દર્શાવવો. વ્યક્તિનું નામ, ગામ, કામ અને સિધ્ધીઓ આલેખવી. પુરૂ ચિત્ર ખડુ થાય તે રીતે લખાવી જોઈએ. શિર્ષક વાંચીને આવી સ્ટડીનો ચિતાર રજુ થાય તેવું હોવું જોઈએ. શિર્ષક સાદુ પણ ઘટનાને અનુરૂપ, ઉત્કંઠા જગાવે તેવું, વિશેષણ યુક્ત શિર્ષક જે નામમાં વધારો કરે તેવું પ્રશ્નયુક્ત શિર્ષક જે વાંચકને વાંચવા માટે રસ જગાવે છે. કેસ સ્ટડીની શરૂઆત રસપ્રદ હોવી જોઈએ. કેસસ્ટડીનો અંત વાંચકનાં મનમાં ઘેરી અસર કરે તેવો હોવો જોઈએ. કેસસ્ટડી વાંચવામાં રસ પડે તેવી હોવી જોઈએ.

કેસસ્ટડી આલેખનમાં ધ્યાનમાં લેવાનાં મુદ્દાઓ

(૧) વિષયની પસંદગી, (૨) પ્રાથમિક માહિતી, (૩) પ્રશ્નોત્તરી તૈયાર કરી જરૂરી સામગ્રી સાથે લેવી, (૪) લખાણનું કાચું માળખું તૈયાર કરવું, (૫) કોણ, ક્યાં, ક્યારે, કેમ, કેવી રીતે અને શા માટે? નો ઉપયોગ કરવો (૬) કેસસ્ટડીની ભૂમિકા (૭) વિષય અંગે સીધી વાત આડી અવળી નહીં, (૮) બનેલ બનાવ, ઘટનાને વણી લેવી (૯) મહાનુભાવોનાં વિચારો પણ મુકી શકાય.

લેખનમાં અગત્યની બાબતો

(૧) “જ” હંમેશા છુટો લખાય જેમકે—કામ વગર બહાર જવાનું જ નથી, (૨) નામયોગી વાક્યો છુટા પાડીને જ લખાય જેમકે બાઈક ઉપર, ઓફિસ પાસે. (૩) કેમ કે, જેમ કે, કારણ કે જેવામા કે છુટો પાડીને જ લખાય. (૪) દ્વારા છુટુ પાડીને લખાય જેમ કે—સંસ્થા દ્વારા, મારા દ્વારા વગેરે. (૫) થકી, વડે, માટે, કાજે, વાસ્તે, સારું વગેરે છુટાં પાડીને લખાય. (૬) વિભક્તિનાં પત્યયો ભેગા લખાય જેમ કે ઓફિસનું, માતાનું, કપડાની વગેરે. (૭) તોપણ, જોકે હંમેશા ભેગા લખાય. (૮) એકનો એક શબ્દ બે વાર સાથે આવે તો ભેગા લખાય જેમ કે જુદાજુદા, સાથેસાથે, બેઠાબેઠા, ઉભાઉભા વગેરે.

— રમેશભાઈ સોલંકી

જીવન દુઃખ નથી આપવું જીવનમાં લીધેલ નિર્ણયો આપે છે.

કોવિડ-૧૯ દરમ્યાન બાળકોની માનસિક સંભાળ (માતા પિતા વાલીઓ માટે)

કોવિડ-૧૯ની મહામારીમાં અબાલ વૃદ્ધ સૌ કોઈ પરેશાન છે. તમામની માનસિક સ્થિતિ વિકટ છે, કાલે શુ થશે? મને કોરોના તો નહીં હોયને? મારા કુટુંબમાં આ રોગ તો નહીં આવેને? આ પ્રશ્નો રાત દિવસ સૌ કોઈને મુંજવે છે, પણ સૌથી ગંભીર સ્થિતી બાળકોની છે. જે આપણો વહેવાર, વાતો, હાવભાવ જોઈને કંઈક વિચારી રહ્યા છે. સાથે સાથે એક ન કહી શકાય તેવો ઉડો ઉડો ડર તેમના મનમાં છે, જે બાળકની માનસિક સ્થિતી ઉપર ભવિષ્યમાં ખરાબ અસર ઉભી કરી શકે છે. માટે યુનીસેફ દ્વારા કેટલાક સુચનો અને માર્ગદર્શન માટે પ્રયત્ન કરેલ છે જેની વાત કરવા માગુ છું. આ સમય દરમ્યાન બાળકો ઉપર ચાર જાતની અસર મુખ્ય છે.

(૧) માનસિક સુખાકારી (૨) રમત-ગમત (૩) શારીરિક વિકાસ (૪) શિક્ષણ

આ સમય દરમ્યાન બાળકો વધુમાં વધુ ઘેર હોવાને કારણે મનની સ્વસ્થતા ઉપર, બહારની રમત ગમત બંધ હોવાથી શારીરિક વિકાસ ઉપર અને શાળાઓ બંધ હોવાને કારણે શિક્ષણથી વંચિત રહેવાથી આ અસર ઉભી થાય છે. સતત ઘેર હોવાથી બાળકો ઘરેલુ હિંસાનો પણ ભોગ બને છે અને આ વાત કોઈને કરી શકતા નથી તેથી મનમાં ને મનમાં મુંજવણ અનુભવે છે.

બાળકોમાં ચિંતા : કુમળા બાળકોમાં આ રોગ વિશેની પુરી સમજણ ન હોવાને કારણે ઉડે-ઉડે પોતાની, માતા-પિતાની અને પ્રિયજનના સ્વાસ્થ્યની ચિંતા રહે છે. જેમાં ખાસ કરીને ટીવી ન્યુઝ, વોટસએપ કે ફેસબુક ઉપર આવતા સમાચારોની ચર્ચા બાળકોની હાજરીમાં કરવાથી બાળક ચિંતિત રહે છે અને તેના સ્વાસ્થ ઉપર ઘેરી અસર ઉભી કરે છે અને તણાવ અનુભવે છે.

આવા સંજોગોમાં વાલી, માતા-પિતાની ભુમિકા: બાળકો માટે આ વિકટ સમય છે. આવા સંજોગોમાં વાલી, માતા-પિતા કે વડીલોએ બહુજ સાચવીને બાળકો સાથે વ્યવહાર કરવો જોઈએ.

૧. બાળક આનંદમાં રહી શકે, ખીલી શકે અને સલામતિ અનુભવી શકે તેવું વાતાવરણ ઉભું કરવું.

૨. બાળક પોતાની વાત રજૂ કરી શકે, પ્રશ્ન કરી શકે તેવું વાતાવરણ ઉપસ્થિત કરવું.

૩. બાળક જ્યારે ગુસ્સો, ઉદાસી, મૌન અને અતિ સંવેદનશીલતા રજૂ કરે ત્યારે બહુજ સમજીને તેની સાથે

સહાનુભુતિપુર્વકનું વર્તન કરવું

૪. નાની મોટી વાર્તાઓ, રમતો, ચિત્રો વગેરેનો સહારો લેવો.

૫. બાળકોની દિન ચર્ચા નિયમિત કરવાનું ખાસ રાખવું.

૬. આવા સમયે ઘરનું વાતાવરણ હળવું રાખવું ઘરની ચર્ચા, માથાકુટ, ગુસ્સો વગેરે બને ત્યાં સુધી ટાળવાનો

પ્રયાસ કરવો.

૭. કોવિડ-૧૯ વિશેની ચર્ચા ટાળવી અને સાચી હકીકતની જાણકારી સરળતાથી સમજી શકાય તેવી રીતે રજૂ કરવી.

૮. ઘરમાં બિમારી, હોસ્પિટલમાં દાખલ કે મૃત્યુ જેવા પ્રસંગોમાં બાળકોનું ખાસ ધ્યાન રાખવું.

બાળક તકલીફમાં છે તે જોવા માટે બાળકનું સતત આક્રમક બનવું, સતત ડર લાગતો હોય તેવું વર્તન કરે, માતા પિતા સાથે ચીપકી રહેવું, રમત ગતમની રૂચીમાં ઘટાડો થાય, ઉદાસ રહેવું, રડયા કરવું વગેરે લક્ષણો બાળકની માનસિક સ્થિતી બરાબર નથી તે દર્શાવે છે. આવા સમયે બાળકોની ખાંસ સંભાળ લેવી.

છેલ્લે સંસારના નિયમ મુજબ બહુજ પરિવર્તનશીલ છે આ કપરો સમય પણ નિકળી જશે. અહિં કશુંજ કાયમી નથી.

મુબી અને ખામી બન્ને હોય છે લોકો તમે શુ શોધ્યુ એ મહત્વનું છે.

સરગવાની વૈજ્ઞાનિક ખેતીથી થતા ફાયદા

જો તમારી પાસે એક એકર જમીન છે તો પછી તમે નોકરી કર્યા વગર પણ સારી એવી કમાણી કરી શકો છો. આટલી જમીનમાં તમે સરગવાની ખેતી કરીને તમે વર્ષે ૬ લાખ રૂપિયા સુધીની કમાઈ શકો છો. સરગવાને અંગ્રેજીમાં ડ્રમસ્ટિક પણ કહેવામાં આવે છે. તેનું વૈજ્ઞાનિક નામ મોરિંગા ઓલીફેરા છે. તેની ખેતીમાં પાણીની વધુ જરૂર રહેતી નથી અને જાળવણી પણ ઓછી કરવી પડે છે. એગ્રોગ્રેન ફાર્મિંગના એક્સપર્ટ રાકેશ સિંહ ના જણાવ્યા અનુસાર સરગવાની ખેતી ઘણી સરળ રહે છે. સરગવાનો દરેક ભાગ ખાવાલાયક છે. તેના પત્તાને પણ તમે સલાહ તરીકે ખાઈ શકો છો. સરગવાના પત્તા, ફૂલ અને ફળ તરીકે ઘણા પોષક હોય છે. તેમાં ઔષધીય ગુણો પણ હોય છે. તેના બી માંથી તેલ નીકળે છે.

સરગવાની ખેતી : ગરમ વિસ્તારોમાં સરળતાથી તેના ફૂલ મળી જાય છે. તેને વધુ પાણીની જરૂર રહેતી નથી. ઠંડા પ્રદેશમાં તેની ખેતી બહુ પ્રોફિટેબલ હોતી નથી કારણકે તેના ફૂલને ખિલવા માટે ૨૫ થી ૩૦ ડિગ્રી તાપમાનની જરૂર રહે છે. ચિકાશવાળી માટીમાં તે સારો શ્રોથ કરે છે. પહેલાં વર્ષ બાદ વર્ષમાં બે વાર તેનું ઉત્પાદન થાય છે. સામાન્ય રીતે એક ઝાડ ૧૦ વર્ષ સુધી તેનું ઉત્પાદન કરે છે. તેના મુખ્ય પ્રકાર કોઈમ્બતુર ૨, રોહિત ૧, પીકેએમ ૧ અને પીકેએમ ૨ છે.

કેટલી થઈ શકે છે કમાણી : એક એકરમાં અંદાજે ૧૫૦૦ છોડ લગાવી શકો છો. સરગવાના ઝાડ ૧૨ મહિનામાં ઉત્પાદન આપવાનું શરૂ કરી દે છે. ઝાડ સારી રીતે વધી રહ્યાં હોય તો ૮ મહિનામાં તૈયાર થઈ જાય છે. કુલ ઉત્પાદન ૩ હજાર કિલો સુધી થાય છે. સરગવાનો વેચાણ ભાવ ૨૫ રૂપિયાની આસપાસ હોય છે. આ

પ્રકારે તમે ૭.૫ લાખ રૂપિયાનું ઉત્પાદન કરી શકો છો. જો તેમાં ખર્ચ કાઢી લેવામાં આવે તો પણ ૬ લાખ રૂપિયાનો ફાયદો થઈ શકે છે.

ગુજરાતમાં વડોદરા, આણંદ, ખેડા, સાબરકાંઠા અને મહેસાણા જિલ્લામાં સરગવાની ખેતીનો વ્યાપ દિવસે દિવસે વધતો જાય છે. કિચન ગાર્ડનમાં સરગવાનું સ્થાન નિશ્ચિત રૂપે જોઈ શકાય છે. સરગવાની ખેતી પદ્ધતિ માટે અગત્યના મુદ્દા આ પ્રમાણે છે.

જમીન : સરગવો સામાન્યતઃ રીતે દરેક જગ્યાએ થાય છે, પરંતુ રેતાળ તથા ગોરાડુ ફળદ્રુપ જમીન ખૂબ જ અનુકૂળ છે. સામાન્ય રીતે શેઢાપાળાની પડતર જમીન, મધ્યમ કાળી, બેસર પ્રકારની સારા નિતારવાળી જમીન અનુકૂળ છે. જમીનમાં સેન્દ્રિય તત્વો વધુ પ્રમાણમાં હોય તો વધુ માફક આવે છે. નદી ઝરણાંની રેતાળ જમીનમાં પણ ઉગાડી શકાય છે.

હવામાન : ગરમ અને ભેજવાળુ સમશીતોષ્ણ હવામાન ખૂબ જ અનુકૂળ છે. વધુ પડતી ગરમી કે ઠંડી ઝાડની વૃદ્ધિ અને વિકાસને અવરોધે છે.

વાવેતર : સરગવાનું વાવેતર બીજ તથા પાકટ મધ્યમ જાડાઈના (૧.૫ થી ૨.૦ ઈંચ) કટકા તથા ઢાલાકાર આંખ કલમથી થાય છે.

સુધારેલી જાતો : (૧) પી.કે.એમ. — ૧; તમિલનાડુ કૃષિ યુનિ. કોઈમ્બતુર દ્વારા ભલામણ કરેલ જાત છે. વાવણી બાદ ૭ માસ પછી શીગો ચાલુ થાય છે જે ૬૫ થી ૭૦ સે.મી. લંબાઈની, ગાઢા લીલા રંગની, મધ્યમ જાડાઈની હોય છે. અંદાજિત ૫૦ થી ૬૦ કિલોગ્રામ ઝાડ દીઠ વાર્ષિક ઉત્પાદન ક્ષમતા ધરાવે છે.

(૨) કોકણ રૂચિયા : કોકણ કૃષિ વિદ્યાપીઠ, દાપોલી દ્વારા તૈયાર કરેલ જાત છે. આ જાતની શીગો લીલા રંગની, વધુ ગર્ભ ધરાવતી ૫૦ થી ૫૫ સે.મી. લાંબી, સ્વાદિષ્ટ છે. અંદાજિત ૪૦ કિ.ગ્રા. પ્રતિ વર્ષ ઝાડ દીઠ ઉત્પાદન આપે છે.

ભેગુ કરીને જીવે તે શહેર અને ભેગા મળીને જીવે એ ગામડું.

પોષણ માસની ઉજવણી

દર વર્ષે તા. ૧ સપ્ટેમ્બર થી ૭ સુધી રાષ્ટ્રીય પોષણ સપ્તાહની ઉજવણી કરવામાં આવે છે. દેશમાં તાજેતરની આર્થિક – સામાજિક વિકાસની પરિસ્થિતિ સમયે બાળકોમાં જોવા મળતું કુપોષણ એ દેશ માટે જાહેર આરોગ્યની એક મોટી સમસ્યા સમાન છે. બાળકોમાં જોવા મળતું કુપોષણ એ બાળકોમાં ફક્ત મૃત્યુદર અને બિમારીના પ્રમાણમાં વધારા માટે જ નહિ પણ અપુરતી વૃદ્ધિ અને વિકાસ, નબળા શારીરિક અને માનસિક વિકાસ માટે જવાબદાર છે. તા. ૨૩-૦૯-૨૦નાં રોજ મોટા ગોખરવાળા ખાતે આંગણવાડી કેન્દ્રમાં અમરેલી ચાઈલ્ડલાઈન ટીમ દ્વારા પોષણ માસની ઉજવણી કરવામાં આવી, જેમાં ચાઈલ્ડલાઈન ટીમ, આંગણવાડી વર્કર, આશા વર્કર, ફીમેલ હેલ્થ વર્કર, કિશોરી બહેનો, ધાત્રી માતાઓ અને બાળકોએ ભાગ લીધો હતો. કાર્યક્રમ અંતર્ગત ફૂટ, માસ્ક, બિસ્કીટ અને આયુર્વેદિક ઉકાળાનું વિતરણ કરવામાં આવ્યું. સૌપ્રથમ સંસ્થા અને ચાઈલ્ડ લાઈનની માહિતી આપવામાં આવી. જેમાં ચાઈલ્ડ લાઈન કો-ઓર્ડિનેટર અર્જુનભાઈ ઝાંઝરૂકીયા દ્વારા જણાવવામાં આવ્યું કે ચાઈલ્ડલાઈન આઉટરીચ મારફત બાળકોની સંભાળ અને સુરક્ષા માટે ચાલતો રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ છે, જે ૨૪ કલાક માટે ટોલ ફ્રી ૧૦૯૮નાં માધ્યમથી ચાલે છે. મુશ્કેલીમાં મુકાયેલા બાળકો જેવા કે ત્યજાયેલા, તરછોડાયેલા, ખોવાઈ ગયેલ, પીડીત, ઉપાડી લેવાયેલા, ભાગી ગયેલ, મજુરી કરતા, ભીખ માંગતા, અનાથ તેમજ કાળજી અને રક્ષણની જરૂરીયાત ધરાવતા તમામ બાળકો ઉપર કાર્ય કરે છે. ત્યારબાદ પ્રેમલભાઈ જોશી દ્વારા અલગ અલગ પ્રકારનાં પોષ્ટિક આહાર જેવા કે, ફળો, શાકભાજી, કઠોળ વગેરેમાંથી મળતા પોષક તત્વો વિશે માહિતી અને સપ્રમાણમાં કઈ રીતે સમતોલ આહાર આપવો તેની સમજણ આપવામાં આવી અને પુછાયેલ પ્રશ્નોના નિરાકરણ રૂપે સંતુષ્ટ જવાબો આપવામાં આવ્યા. કોરોના અંતર્ગત સાવચેતી કઈ રીતે રાખવી તે વિશે ચર્ચા કરવામાં આવી, કાઉન્સેલર દ્વારા કુપોષણ વિષયક થોડી સામાન્ય

સપના ભલે સુકા હોય પાણીતો રોજ તાજું જ છાંટવાનું.

માહિતી આપવામાં આવી, કુપોષણ કોઈપણ ઉમરે હાનિકારક છે પરંતુ નાનપણમાં આવતું કુપોષણ વધુ હાનિકારક છે કારણ કે પોષણની સૌથી વધુ જરૂર બાળકોને હોય છે. બાળક જ્યારે માં ના ગર્ભમાં હોય ત્યારથી લઈને ૨ વર્ષની ઉંમર સુધી બાળક કુપોષિત રહી જવાની શક્યતા વધારે રહે છે. બાળકના મગજનો ૮૦% વિકાસ ૫ વર્ષની અંદર થઈ જાય છે, નાનપણમાં યોગ્ય પોષણ ન મળે તો સ્નાયુઓ અને હાડકા પણ નબળા રહી જાય છે જેથી તેમનું બંધારણ જ નબળુ રહી જાય છે, ઘણા બાળકોની હાઈટ અને વજન વધતા નથી આ બાળકોમા કુપોષણની એક મોટી સમસ્યા છે.

કુપોષણના મુખ્યત્વે ૩ પ્રકાર છે. પ્રોટીનનુ કુપોષણ, કેલરીનુ કુપોષણ અને ફેટનુ કુપોષણ. આમ જોઈએ તો ગરીબ ઘરનાં બાળકોમાં કુપોષણ વધારે જોવા મળે છે પરંતુ એ ન કહી શકાય કે કુપોષણ એ માત્ર ગરીબોનો રોગ છે. સારા ઘરોમાં પ્રી-ટર્મ જન્મતા બાળકો જન્મથી જ કુપોષિત હોય છે. અમુક બાળકો જંક ફૂડ ખાઈને ગોળ મટોળ થઈ જાય છે કેમ કે એવા ઘરોમાં શું ખાવુ તેની સમજ નથી હોતી જેના કારણે બાળકો બાળકો ફેટસ ખાધા કરે છે, તેવા બાળકો પણ કુપોષિત ગણાય છે. જે બાળકો વારંવાર બીમાર પડતા હોય, જલ્દીથી થાકી જતા હોય, સમજણ શક્તિ ધીમી હોય, તેવા બાળકો કુપોષણથી પીડાતા હોય તેવું બની શકે, જ્યારે જે બાળકો દરેક પ્રવૃત્તિમાં તેની ઉંમર મુજબ વ્યવસ્થિત કરી શકતુ હોય, તેની માનસિક ક્ષમતા સારી હોય અને તેનું વજન સપ્રમાણમાં હોય તેવા બાળકોને કુપોષિત ગણી ન શકાય કુપોષણનુ મુખ્ય કારણ બાળકને પુરતો આહાર ન મળતો હોય, જેના નિવારણ માટે બાળકને લીલા શાકભાજી, ફળ, દાળ, કઠોળ, સોયાબીન અને દુધ વગેરે જેવા પોષણયુક્ત આહાર આપવો જોઈએ તની વિસ્તૃત ચર્ચા કરવામા આવી.

— નરમ્મા ટાંક

જેની ભાષામાં સભ્યતા હોય તેના જીવનમાં ભવ્યતા હોય.

બીટી કપાસ અને કપાસનામાં પિયત વ્યવસ્થાપન

બીટી કપાસ : બીટી કપાસ અન્ય કપાસની જાતો જેવો જ છે, પરંતુ તેમાં દાખલ કરવામાં આવેલ ખાસ જમીનને લીધે જ્યારે જીંડવા કોરી ખાનાર ઈયળ તેના પર નુકશાન કરવાનું શરૂ કરે કે તરત જ મૃત્યુ પામે છે. આમ થતાં કપાસના પાકમાં જીંડવા કોરી ખાનાર ઈયળોના છંટકાવ માટે વપરાતી લગભગ ૪૦-૫૦% કીટકનાશક દવાઓનો ઘટાડો થાય છે. આમ થતાં જીવાતના કુદરતી દુશ્મનો માટે ઓછું જોખમ રહે છે. બીટી કપાસ ચૂસિયાં પ્રકારની જીવાતો (મોલો, તડતડીયાં, સફેદમાખી, શિપ્સ)ના નુકશાન સામે સક્ષમ નથી તેથી તેના નિયંત્રણ માટે જરૂર મુજબ યોગ્ય ભલામણ કરેલ રાસાયણિક કીટકનાશક દવાઓનો છંટકાવ કરવો જરૂરી છે. બીટી પ્રોટીન કેવી રીતે કામ કરે છે. બીટી પ્રોટીન એક વિશેષ ગુણ ધરાવે છે, જેને લીધે રોમપક્ષ શ્રેણીના (જેવા કે બોલવર્મ) કીટકોનું નિયંત્રણ થાય છે. (૧) આ બીટી જીન ધરાવતી કપાસની જાતના પાનમાં બીટી પ્રોટીન ઉત્પન્ન થાય છે. (૨) ઈયળ બીટીજન ધરાવતા પાન ખાય છે. (૩) બીટી પ્રોટીન જીવાતની અન્નનળી ચોટી જાય છે. (૪) અન્નનળીમાં કાણાં પડી જાય છે, જેને લીધે ખાધેલ ખોરાક બહાર નીકળી જાય છે. (૫) આવી ઈયળો ભૂખમરાના કારણે મૃત્યુ પામે છે. (૬) ઈયળોની આગળ વંશ વૃદ્ધિ નિયંત્રણમાં થાય છે. જે ક્ષમ્ય માત્રા કરતાં ઘણી જ ઓછી હોય છે.

બીટી કપાસના ફાયદાઓ: (૧) બીટી કપાસમાં પેદા થતું સક્રિય પ્રોટીન મધ્યમથી ઉચ્ચદર્જાનું બોલવર્મ (લેપિડોપ્ટરાન)નું નિયંત્રણ કરે છે. (૨) સક્રિય પ્રોટીન છોડના દરેક ભાગમાં ઉત્પન્ન થાય છે. (૩) સક્રિય પ્રોટીન પાકમાં સમગ્ર આર્થિક ઉત્પાદન કાળ દરમ્યાન ઉત્પન્ન થતું રહે છે, જેથી જીવાત નિયંત્રણ માટે જતુંનાશકો છાંટવાની

પરિસ્થિતિ ઉદભવતી નથી. (૪) બીટી પ્રોટીન વરસાદમાં ધોવાઈ જવાની અથવા સૂર્યપ્રકાશથી વિઘટન થઈ જવાની કોઈ શક્યતા નથી. (૫) ખેડૂતોને જંતુનાશક દવા સાથેનો સંપર્ક તદ્દન ઓછો થઈ જાય છે. મનુષ્યના આરોગ્યને હાનિ થતી નથી. પર્યાવરણને નુકશાન થતું નથી. (૬) મજૂરી ખર્ચ ઘટે તેમજ જંતુનાશકોનો ખર્ચમાં ઘટાડો થાય અને નફાનો ગાળો વધે છે. (૭) પાક ઉત્પાદન ખર્ચ પણ ઘટે છે. (૮) સંકલિત કીટ વ્યવસ્થા માટે બીટી કપાસ સારૂ પરિબળ ગણાય છે. કપાસમાં પિયત આપતા અગાઉ કયા મુદ્દા ધ્યાનમાં લેવા ?

૧. કપાસના પાકને હળવા પિયતની જરૂરીયાત રહે.

૨. ભેજની અનિયમિતતા સામે ખૂબ જ સંવેદનશીલ છે. ફૂલ ભમરી બેસતાં પહેલા પિયત અનિયમિત મળે તો ઉત્પાદન ઉપર માઠી અસર જોવા મળે છે.

૩. કપાસના પાકમાં પુષ્કળ ફૂલભમરી કે ફૂલ આવેલ હોય તે સમયે પિયત આપવું હિતાવહ નથી.

૪. નાના જીંડવા અવસ્થાએ પાણીની ખેંચ હોય તો ફૂલભમરી તેમજ નાના જીંડવા ખરી જાય છે.

૫. ખૂબ ટૂંકા ગાળે પિયત આપવાની છોડનો વાનસ્પતિક વિકાસ વધારે થાય છે.

કપાસના પાકમાં કઈ અવસ્થાએ પાણીની ખેંચ ન પડે તેની ખાસ કાળજી રાખવી ?

૧. ફળાઉ ડાળીઓ કૂટવાની અવસ્થા (૬૦ થી ૭૦ દિવસે)

૨. ફૂલો આવવાની અવસ્થા (૮૦ થી ૧૦૦ દિવસે)

૩. જીંડવા બેસવાની અવસ્થા (૧૨૫ દિવસે)

૪. જીંડવા ફાટવાની અવસ્થા (૧૪૦ દિવસે)

કપાસમાં પિયત ક્યારે આપવું ?

૧. જમીનને પિયત માટે યોગ્ય બનાવવી, જમીન સમતલ ન હોય તો સમતલ બનાવવી.

કોઈની ભુલ થાય તો તક આપો સાહેબ તક્લીફ નહીં.

૨. વાવેતર માટે યોગ્ય જાતની પસંદગી કરવી. જ્યાં આંશિક પિયત મળવાનું હોય ત્યાં વહેલી પાક્તી અમેરીકન કે દેશી જાતો અને પૂરુ પિયત મળવાનું હોય ત્યાં ઉચ્ચ ગુણવત્તા અને વધુ ઉત્પાદન ધરાવતી સંકર જાતોની પસંદગી કરવી.

૩. ઉપલબ્ધ નાણાંકીય સાધનોનો વિવેકપૂર્ણ ઉપયોગ.

૪. પિયત માટે વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિ અપનાવવી.

૫. આર્થિક રીતે ઉત્પાદનમાં હોય તેટલા સમય પૂરતો રાખી અને તેટલો વહેલો તેને પૂરો કરવો.

૬. શક્ય હોય ત્યાં બહુપાક પદ્ધતિઓ અપનાવી વધારાની આવક મેળવવા પ્રયત્ન કરવા.

૭. હરહંમેશ પાક્તી પરિસ્થિતિ તથા ઉત્પાદનના કારણો અને ઉત્પાદનના ભાવો ધ્યાનમાં રાખી માવજતનું નિયમન કરવું.

૮. કપાસની વીણી બાદ કપાસની હેરફેર અને વેચાણ પર પણ ધ્યાન આપવું કે જેથી યોગ્ય વળતર મળે.

૯. પાક સંરક્ષણના સમયસર પગલાં લેવા.

બિનપિયત કપાસની ખેતીમાં ચાવીરૂપ મુદ્દા કયા કયા ગણી શકાય ?

૧. જમીન અને ભેજ સંરક્ષણ પદ્ધતિઓ અપનાવવી.

૨. પાક્તી ફેરબદલી અને પ્રાથમિક ખેડ સહિતની પ્રાથમિક તૈયારીઓ પર ધ્યાન આપવું

૩. યોગ્ય જાતની પસંદગી કરવી.

૪. વાવેતર સમય, છોડની પૂરતી સંખ્યા, વાવેતર અંતર, ખાતરનો વપરાશ, આંતરખેડ અને નિંદામણ જેવા કારકોની મહત્તમ કાર્યક્ષમતા માટે પગલાં લેવા.

૫. સંરક્ષણાત્મક પગલાં જેવાકે શક્યતઃ જીવન બચાવ પિયત, ખાસ સમયે કીટકનાશક દવાઓનો છંટકાવ વગેરે અંગે ખાસ કાળજી રાખવી.

૬. ખેત ઉત્પાદન જોખમમાં ઘટાડો કરવાના પગલાં માટે મિશ્ર પાક લેવો.

૭. ઉત્પાદનમાંથી યોગ્ય વળતર માટે વીણી, હેરફેર તેમજ વેચાણ પર ધ્યાન આપવું.

ઘૈર્ય અને ધીરજ : ઉત્સાહના જોશમાં મર્યાદા છૂટી જવાનો પ્રશ્ન રહે છે. ઉત્સાહ સાથે ધૃતિ એટલે કે, ઘૈર્ય-ધીરજના ગુણ પણ જરૂરી છે એટલે જ કહેવાયું હશે કે, “ધીરજનાં ફળ હંમેશાં મીઠાં” હોય છે અને “ઉતાવળા સો બહાવરા ધીરા સો ગંભીર” આ મર્મલક્ષી કહેવતો કેટકેટલું સમજાવી જાય છે! જો કોઈ પણ કાર્ય ધીરજથી કરતાં રહેવું તો લક્ષ્ય સુધી અચૂક પહોંચી શકાશે. આપણા લક્ષ્ય સુધી પહોંચવા માટે ઘૈર્યથી અને ધીરજથી સ્વયં પ્રયત્ન કરવાના છે.

ઘૈર્યવાન મનુષ્યનું ચિત્ત હંમેશાં સ્વસ્થ, પસન્ન અને સ્થિર રહે છે. તેમના માટે ચલિત થવાનું પાલવે નહીં. લક્ષ્ય સુધી પહોંચવા અથવા ટોચ સુધી પહોંચવા ઘણાં મનુષ્યોએ સફળ, યાદગાર અને રોમાંચક ક્ષણો ગુમાવીને ભયંકર નુકશાન વેઠે છે. ક્ષણમાં કે, થોડા સમયમાં બધું મેળવવાની લાલસા ધરાવનાર ઘણાં હોય છે પણ ગમે તેવી વિકટ પરિસ્થિતિમાં ઘૈર્ય, ધીરજ ન ગુમાવનાર જ સંતો, વૈજ્ઞાનિકો, કેળવણીકારો મહાન વ્યક્તિઓ બન્યા છે અને કે ઉપકારક સંશોધનો કરનારા વૈજ્ઞાનિકોએ પોતાના સંશોધનમાં વર્ષોનાં વર્ષો પસાર કરે છે ત્યારે તેમની ધીરજના ફળરૂપે જગતને ફાયદાકારક શોધ પ્રાપ્ત થાય છે.

ઘૈર્ય-ધીરજથી ધરતી જગતનો બોજ કેટલો સહન કરે છે અને માનવને અમૃતફળ, ધાન્ય વગેરે આપે છે. ખરેખર ઘૈર્ય-ધીરજ માનવસમુદાયની પ્રગતિમાં હંમેશાં પ્રગતિકારક મિત્ર બને છે.

ઘૈર્ય રાખો બધા કાર્યો સરળ થતા પહેલા મુશ્કેલ જ લાગે.

Happy Birthday

Manali Pitroda	17.10.1995
Bipinbhai Joshi	19.10.1954
Ashaben Garach	26.10.1985
Hardik Bhevaliya	21.10.1988
Becharbhai Savara	14.10.1986

23	Did oshan mach programme at gokharvala
25	Orientation session on disaster management & Child protection in Emergencies.
26	Training on Gender & Rights.

In this month

1. Paradigm shift going "faceless"
- 3-4 Consulation for community stake holders.
- 8 Introducing G Tax pro, A : Smart E : Invoicing
- 10 Executive Commitee meeting of Sajjata sangh.
- 11 FCRA Renewal and Changes

મિત્ર વાચક મિત્રો,

આપની આસપાસ બનતી ઘટનાઓ બીજા લોકો માટે અનુકરણીય હોય તેની વિગતો ટપકને મોકલી શકો છો. આ પ્રવૃત્તિઓ માટે નાણાકીય સહયોગ કરી શકો છો અને નાણાકીય સહયોગ ઓનલાઈન વેબસાઈટ <https://sskkamreli.org/> પર જવા વિનંતી છે.

Printed, published and edited by Hardik Dhirajlal Vagadia on behalf of Educational & Social Welfare Centre, Published from Tapak Karyalay, 26-Omnagar-3, Hanumanpara Road, Amreli and printed at Geeta Graphics, F-1 Sahjanand market, Station road, Amreli.

Post Reg. No. Amreli/091/2018-20
Valid Upto 31/12/2020

RNI No. GUJGUJ/1999/01521
Date Of Issue 1st of month

Book -Post, Printed Matter

ટપક કાર્યાલય :

શિક્ષણ અને સમાજ કલ્યાણ કેન્દ્ર,
૨૬, ઓમનગર (૩), હનુમાનપરા રોડ,
ગોકુલ પાર્ક સામે, અમરેલી-૩૬૫ ૬૦૧.

Tel/Fax : 02792-223525

E-mail : tapak@sskkamreli.org website: www.sskkamreli.org

સમય ભલે દેખાતો નથી પણ ઘણું બધું દેખાડી જાય છે.